

## ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Рожко Ольги Павлівни на тему: „Профілактика карієсу зубів у дітей з дифузним нетоксичним зобом”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за фахом 14.01. 22-стоматологія у спеціалізовану Вчену раду Д 41.563.01 в ДУ „Інститут стоматології НАМН України”

**Актуальність теми.** Висока поширеність карієсу зубів у дітей України і несприятлива тенденція збільшення числа соматичних захворювань у них обумовлені багатьма факторами, в першу чергу загостренням соціально-економічних і екологічних проблем в останні десятиліття.

В структурі загальної захворюваності дитячого населення по даним МОЗ України патологія щитовидної залози займають високе місце. Ці порушення негативно впливають на формування організму дитини, в тому числі на стоматологічний статус. Встановлено також, що функція гіпофізарно-тиреоїдної системи забезпечує регулюючий вплив на всі види обміну, у тому числі і на метаболізм кісткової тканини. Проте основні стоматологічні захворювання у дітей з ендокринною патологією вивчені недостатньо.

Вивчення впливу гіпотиреозу, в першу чергу на карієс зубів, і розробка ефективних методів профілактики ускладнень основних стоматологічних захворювань при цьому являє собою теоретичний і практичний інтерес і актуальну задачу стоматології дитячого віку.

Дисертація виконана відповідно до плану спільної науково-дослідної роботи Одеського національного медичного університету і ДУ „Інститут стоматології НАМН України”: „Удосконалити профілактику та лікування основних стоматологічних захворювань у пацієнтів на тлі зниженої неспецифічної резистентності, обумовленої антропогенними та біогеохімічними макро- та мікроелементозами” (Шифр НДР: НАМН 089.13 № ДР 0113U000532). Здобувач є співвиконавцем окремих фрагментів зазначених тем.

Автор поставила собі за мету підвищення ефективності профілактики карієсу зубів у дітей з гіпофункцією щитовидної залози за рахунок поетапного використання адаптогенних, антиоксидантних, протизапальних, ремінералізуючих препаратів і препаратів, компенсуючих йодний дефіцит, нормалізуючих ферментативну активність в організмі.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані чіткі завдання дослідження, розв'язання яких було забезпечене достатньою кількістю набраного матеріалу і використанням відповідних методів досліджень.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, їх достовірність і наукова новизна.** Матеріали дисертації ґрунтуються на результатах обстеження 129 дітей 6-7 і 12 років. З них у 65 дітей ендокринологи встановили діагноз дифузний нетоксичний зоб (ДНЗ). Діагноз ставився ендокринологом на підставі даних клінічного і лабораторного досліджень, які виконувалися на базі ендокринологічного відділення 3-ої дитячої лікарні Першого клінічного об'єднання і ендокринологічного відділення республіканської дитячої клінічної лікарні м. Сімферополя.

У поглиблених дослідженнях для оцінки ефективності комплексної профілактики основних стоматологічних захворювань брало участь 43 дитини 6-7 років (21 – група порівняння, 22 – основна група) і 46 дітей 12 років (22 – група порівняння, 24 – основна група) з діагнозом ДНЗ, як найбільш поширеному виді гіпофункції щитовидної залози. У дітей груп порівняння проводили санацію порожнини рота і професійну гігієну. Діти основних груп, окрім базової терапії отримували поетапно розроблений 2-х етапний лікувально-профілактичний комплекс для профілактики основних стоматологічних захворювань, погоджений з ендокринологом.

У роботі використані різні методи дослідження: епідеміологічні – для визначення поширеності і інтенсивності карієсу зубів, стану тканин пародонту, рівня гігієни порожнини рота у дітей з ДНЗ; експериментальні – для визначення ефективності лікувально-профілактичного комплексу і його складових при



моделюванні гіпофункції щитовидної залози; клінічні – для оцінки стоматологічного статусу дітей з ДНЗ і його змін в процесі профілактики і лікування. Клініко-лабораторні – для кількісної оцінки безпосередніх та віддалених результатів лікувально-профілактичних заходів у дітей з ДНЗ. Статистичні – для оцінки похибок і достовірності отриманих результатів.

Робота виконана на високому методичному рівні, використані сучасні методи дослідження.

Наукові положення, висновки і практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, є логічними й обґрунтованими. Достовірність наукових положень і висновків підтверджується верифікацією результатів, отриманих в умовах різних перевірок на об'єктах досліджень, а також методом порівняння з контрольними групами пацієнтів, що формувалися відповідно до вимог для забезпечення репрезентативності і об'єктивності результатів.

*Наукова новизна* одержаних результатів полягає у тому, що: показані значна поширеність і висока інтенсивність ураження карієсом зубів (поширеність 98 %, КПВз – 6,42), підвищені показники пародонтальних (РМА % – 22,3 %) і гігієнічних індексів (Stallard – 2,08 бали) у дітей з ДНЗ 6 і 12 літньому віці, що перевищують аналогічні показники у дітей без ДНЗ і в середньому по Україні; в експерименті показано, що гіпотиреоз збільшує у тварин інтенсивність ( $8,4 \pm 0,7$ ) і глибину ( $9,8 \pm 0,9$  бали) каріозних уражень, атрофію альвеолярного відростка (27,9 %), майже в 10 разів зменшує мінералізуючий індекс пульпи зубів, активність лужної фосфатази і збільшує активність кислої фосфатази і еластази в кістковій тканині альвеолярного відростка; вперше використання на поєднаній моделі карієсу і гіпотиреозу розробленого лікувально-профілактичного комплексу, що включає препарати, які заповнюють дефіцит йоду, регулюючи гормональну активність щитовидної залози, антиоксидантного і адаптогенного характеру дії, дозволило нормалізувати у тварин основні біохімічні параметри пульпи зубів (мінералізуючий індекс  $24,65 \pm 1,98$ ) і кісткових тканин альвеолярного відростка (мінералізуючий індекс  $26,35 \pm 1,92$ ); розроблений лікувально-профілактичний



комплекс дозволив за 2 роки спостережень отримати у 6 літніх дітей з ДНЗ карієспрофілактичну ефективність 55,3 %, а у 12 літніх – 41,7 %, значно поліпшити пародонтологічні індекси і показники рівня гігієни порожнини рота; у ротовій рідині дітей з ДНЗ в основній групі спостереження за 1 рік істотно збільшився рівень кальцію (в 2,01 рази), фосфору (в 1,29 рази), знизилась в 2 рази вміст малонового діальдегіду (МДА) і активність еластази (в 1,89 рази), збільшилися в 2,46 рази активність каталази, антиоксидантно-прооксидантний індекс (в 4,92 рази), активність лізоциму (в 2,69 рази) і зменшилися активність уреаз (в 2,94 рази), коливання рН в окремих пробах (в 2 рази), збільшилися кислоторезистентність емалі зубів на 27 %, її електричний опір в 1,67 рази, покращився стан мікрокапілярного русла ясен і їх бар'єрний захист.

Матеріали дисертації оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях та опубліковані у 8 наукових працях, що є достатнім відповідно до сучасних вимог.

### **Загальна характеристика роботи, оцінка її змісту і результатів**

Дисертаційна робота Рожко О. П. на здобуття вченого ступеня кандидата медичних наук викладена на 131 сторінці, містить огляд літератури, 4 розділи власних досліджень, аналіз і узагальнення отриманих результатів, 36 таблиць, 4 рисунки, список літератури складається з 270 джерел, з них 75 – латиницею.

У **вступі** сформульовані актуальність роботи, мета і завдання досліджень, об'єкт і предмет досліджень, наводяться методи досліджень, які використовувалися в роботі, наукова новизна і практичне значення отриманих результатів, особистий внесок претендента при виконанні роботи, дані про апробацію результатів дисертації на науково-практичних конференціях і публікації по темі дисертації в науково-практичних виданнях.

*Зауважень немає.*

**Розділ 1.** «Вплив гіпофункції щитовидної залози на патологічні процеси в організмі і стоматологічний статус», який є оглядом літератури, містить 22 сторінки і складається з трьох підрозділів, в яких на основі аналізу

літературних даних викладені сучасні уявлення про патогенез гіпотиреозу, методи діагностики та лікування його, вплив гіпотиреозу на стоматологічний статус, методи профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань при цьому.

У короткому резюме після розділу зроблено висновок, що питання профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань, зокрема карієсу зубів, у дітей з дифузним нетоксичним зобом розроблені недостатньо і, що необхідні розробка та впровадження в практичну стоматологію комплексних методів профілактики ускладнень основних стоматологічних захворювань при гіпотиреозі.

*Зауваження:*

У розділі зустрічається багато скорочень, деякі з них не розшифровані. При цьому, якщо УЗИ – загальноприйняте скорочення, то сНСТ-тест і зНСТ-тест слід було б розшифрувати.

**Розділ 2.** „Матеріали і методи досліджень” викладено на 16 сторінках, складається із п'яти підрозділів, в яких описуються дизайн дослідження, епідеміологічні, експериментальні, клінічні і лабораторні методи досліджень, застосовані автором. Приведені препарати розробленого профілактичного комплексу та механізм їх дій.

*Зауважень немає.*

**У 3 розділі** «Стоматологічний статус дітей з гіпофункції щитовидної залози» приведені результати епідеміологічних обстежень дітей 6-7 і 12 років АР Крим з гіпофункцією щитовидної залози які порівнюються з аналогічними результатами для соматично здорових дітей АР Криму та в середньому по Україні. Показано суттєвий негативний вплив ендокринних порушень на стоматологічний статус та прискорення зростання інтенсивності карієсу в постійному прикусі, зроблено висновок про необхідність підвищення ефективності профілактики і лікування їх.



*Зауваження:*

Можливо цей невеликий розділ (4 сторінки тексту, 4 табл. і 2 рис.) слід було б поєднати з розділом 5.

**Четвертий розділ** «Обґрунтування карієспрофілактичної ефективності адаптаційних і остеотропних препаратів при експериментальному гіпотиреозі» (7 стор., 7 табл.). Дана двоетапна експериментальна оцінка впливу комплексної терапії при моделюванні гіпотиреозу та карієсу зубів на ступінь атрофії альвеолярного відростка, каріозні ураження зубів та біохімічні параметри пульпи зубів і кісткових тканин тварин. На основі отриманих даних автор робить висновок про доцільність застосування розробленого комплексу препаратів

*Зауважень немає.*

**Розділ 5** «Клінічна та клініко-лабораторна оцінка ефективності комплексної профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей з гіпофункції щитовидної залози» (27 сторінок, 23 табл., 2 рис.). У цьому розділі автором здійснено аналіз змін стоматологічного статусу дітей с ДНЗ під впливом комплексних лікувально-профілактичних заходів. Проведена клінічна оцінка, зміни біохімічних показників ротової рідини, біофізичних та оптичних показників твердих тканин зубів, ротової рідини, стану мікрокапілярного русла ясен і ступеня запалення тканин пародонту.

*Зауваження:*

Деякі таблиці розділу 5 дуже великі. Можливо є сенс матеріал кожної з них представити в декількох таблицях.

**Розділ „Аналіз і узагальнення отриманих результатів”** ідентичний до змісту автореферату, в якому узагальнені всі основні результати дослідження.

*Зауважень немає.*

Шість висновків і три практичні рекомендації логічно випливають із результатів дисертаційної роботи, відповідають меті і завданням дослідження та підтверджені достатнім об'ємом епідеміологічних, експериментальних і

клініко-лабораторних досліджень, проведених на сучасному методичному рівні.

У списку використаної літератури окремі джерела застарілі, де-не-де зустрічаються помилки в пунктуації. Не всюди по тексту використано заявлені умовні скорочення. Зустрічаються помилки комп'ютерного друку.

Наведені вище зауваження не мають принципового значення і суттєво не впливають на загальне враження про роботу.

У плані дискусії дисертантові пропонується відповісти на деякі запитання:

1. Чому в експерименті на тваринах Ви моделювали поєднану модель гіпотиреозу і карієсу? Чи можете Ви відповісти що більше впливало на негативні біохімічні показники у тварин - карієс чи гіпотиреоз?

2. Чому Ви вибрали для поглиблених досліджень із всіх видів ендокринної патології дітей с дифузним нетоксичним зобом?

3. Чи можете Ви пояснити за рахунок яких механізмів мали місце негативні підвищені показники ураження карієсом зубів, тканин пародонту, зниженого рівня гігієни порожнини рота у дітей с ДНЗ в порівнянні з соматично здоровими?

4. Чи можете Ви пояснити суть двох етапів профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей з ДНЗ?

5. Чи можете Ви пояснити чому у дітей с ДНЗ 6-7 років при застосуванні Вашого комплексу профілактики карієспрофілактична ефективність була 55,33 %, а у дітей 12-ти років – 41,7 %.

## ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Рожко Ольги Павлівни на тему: „Профілактика карієсу зубів у дітей з дифузним нетоксичним зобом”, подана на здобуття вченого ступеня кандидата медичних наук за фахом 14.01.22 – стоматологія, є закінченим дослідженням, в якому отримані нові наукові і практичні результати, які допомагають вирішити конкретні наукові і практичні завдання, а також стали основою для розробки нових лікувально-профілактичних заходів. Дисертація виконана на сучасному рівні, відповідає всім вимогам п. 11



«Порядку присудження наукового ступеню і присвоєння звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри післядипломної освіти  
лікарів-стоматологів ВДНЗ «УМСА»,  
д. мед. н., проф.



Скрипніков П. М.

